

Nr 2- 2008

Hässlöbladet

Information till medlemmar i F1 Kamratförening

Skall vi provskjuta ? F1 Kamratförening besökte Värmland och Eda Skans i maj månad 2008

Jullunch serveras den 18 december i Gula Villan med jultallrik, dryck och underhållning. OBS! Föranmälan på telefon 021-801400 (Gula Villan) nödvändig, dock senast den 11 december. Se vidare artikel om jullunchen inne i tidningen.

Besöksadress: "Gula Villan" Hässlögatan 4, 721 31 Västerås
Telefon 021-80 14 00 * P-giro 433 29 23 – 4 * B-giro 5025-5447 * Sekr. e-post: sten@hollman.se

Innehåll

Vad Händer?

”Öppet Hus”	sid 1
Styrelsemöten	sid 1
Västerås Flygmuseum	sid 1
Hemsida	sid 1
Föredrag	sid 1
Kassören har ordet	sid 1
Ordförande har ordet	sid 2
Från Veteransektionens horisont	sid 2
Årsmötet 2008 F1 Kamratförening	sid 2
Årsmötet 2008 Veteransektionen	sid 3
Jullunchen 2008	sid 4

Detta har hänt

Öppet Hus – verksamheten	sid 4
Gula Villan	sid 4-5
Bildkollage - Öppet Hus	sid 5-6
Värmland med beredskapshistoria	sid 7-8
Föredrag	sid 9-13

Artiklar

Mirakelräddade flygare från F1 i Västerås.	sid 14-19
Julnatten i södra banändan	sid 20
Västerås Flygmuseum - Hösten 2008	sid 20-21
Några bilder från Roll Out i maj 2008	sid 22
Rune Domås har fyllt 80 år	sid 23
Ordföranden Roland Rehnbeck 70 år	sid 23
Bortgångna kamrater	sid 24
Från redaktionen	sid 24

Produktion

Lars-Ove Johansson
Jack Carlsson

Redaktionsgrupp

Lars-Ove Johansson
Jack Carlsson
Roland Rehnbeck

Organisationsblad för F 1 Kamratförening

Utgivningsdag 27 november 2008

Optimisten ser en möjlighet i varje problem. Pessimisten ser ett problem i varje möjlighet

Vår verksamhet för kommande halvår ser du nedan och dessutom ger vi dig som vanligt en återblick och konstaterar vad som hänt.

Vad händer?

Öppet Hus

Torsdagar kl 10.00 – 13.00

Dec 04, 11, 18

Obs! Jultallrik den 18 december

Januari 08, 15, 22, **29**

Februari 05, 12, 19, **26**

Mars 05, 12, 19, **26**

April 02, 09, 16, 23, **30**

Datum med fet stil: ärtsoppslunch med föredrag.

Styrelsemöten

Styrelsen sammanträder näst sista torsdagen i varje månad. Mötet börjar kl. 11:30. Om du har någon speciell fråga eller synpunkt, kontakta då styrelsen.

Västerås Flygmuseum

Museet håller öppet söndagar 12:00-16:00 för besökande, men även andra tider efter överenskomelse. Våra medlemmar har fri entré vid ordinarie öppethållande. Övriga besökare betalar 30 kr, barn under 12 år gratis. Att flyga någon av simulatorerna kostar extra.

Hemsida

Vår hemsida har länkar till Västerås Flygmuseum, samt till några andra kamratföreningar.

Uppdateras regelmässigt med aktuella aktiviteter. Här finns nu även Hässlöbladet som nättidning. Hemsidan nås under adress:

<http://home.swipnet.se/fl1-kamratforening>

Föredrag

Reservation för eventuella ändringar

Januari. 29 **Andreas Lundqvist**, “FN-tjänst i Tchad”

Februari 26 **Gunnar Sköldberg** “Ambulansflyg”

Mars 26 **Rolf Andersson**, “Ubåt i Hårsfjärden

April 30 **Öppet**. Info senare angående föredraget

Föredragen börjar kl. 11:00 och är 45-60 minuter långa. Vi ber att alla intar platserna i tid för att undvika de störningar för såväl föredragshållare som publik, som det annars innebär.

Vår kassör har ordet

Påminnelse om medlemsavgiften 2008.

Är ni osäkra på om ni betalat medlemsavgiften för 2008, ring mig. Årsavgiften för F1 Kamratförening är 75:- och kan betalas till Plusgiro 433 29 23-4 eller Bankgiro 5025-5447. Västeråsare är välkomna att bli medlemmar i Veteransektionen för 10:- till Plusgiro 35 14 84-1 eller Bankgiro 5025-5280. Vi får nämligen ett litet bidrag från Västerås stad för medlemmarna i Veteransektionen. Tänk på att man måste vara medlem i moderföreningen också för att bidrag skall utgå.

Otroligt viktigt är att ni uppger namn och adress. Meddela även ev. adressändring så ni kan få Hässlöbladet.

Marita Stomberg/kassör (Gula Villan torsdag 10-13 tfn 021-801400)

Hemtelefon 021-417037 (telefonsvarare finns)

E-post: marita.stomberg@spray.se

Ordföranden har ordet...

Det är många av oss som betraktar torsdagsträffarna i Gula Villan som veckans höjdpunkt. Under ett par timmar får man träffa likasinnade över en kopp kaffe och en smörgås. Ett trevligt avbrott från vardagens lunk tycker vi alla! Särskilt ser vi fram mot vinterhalvårets ärtsoppstorsdagar med intressanta föredrag. Då brukar vi vara närmare femtiotalet förväntningsfulla som bänkar oss i ordersalen!

Men fler kan vi vara. Du som har möjlighet, men ännu inte besökt oss i Gula Villan: gör slag i saken och hälsa på! Du skall se att det inte blir en engångsföreteelse. Förutom gott fika kommer Du att upptäcka ett trivsamt kamratskap. Diskussionens vågor går höga – och det är inte bara flyg som avhandlas!

Tyvärre är det inte alla som kan ta del av torsdagsträffarna. Jag tänker då främst på de av våra medlemmar som inte bor i Västerås eller dess närområde. För dem hoppas jag att Hässlöbladet, som kommer ut två gånger årligen, ändå ger en bra kontakt med föreningen. Vi försöker att ge bladet ett sådant innehåll att ni blir delaktiga i vad som händer och har hänt.

Men ibland kanske Du som bor på annan ort har vägarna förbi Västerås. Om det är en torsdag hoppas vi verkligen att Du besöker oss i Gula Villan. Om det är en annan veckodag kan Du ta kontakt med någon ur styrelsen eller annan bekant i föreningen, så skall vi ordna med en privat visning av Gula Villan och bjuda på en kopp kaffe.

Till sist vill jag, något i förväg, önska alla en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År!

Roland Rehnback

Från Veteransektionens horisont.

År 2008 börjar nalkas sitt slut, och är ett ur flera synpunkter omtumlande år. Det har under hösten gått i bristen på pengar, den s.k. finanskrisen. I min plånbok är det alltid "finanskris", men den sprider sig tack och lov inte till andra aktörer. Vad beträffar veteransektionens finanser så återkommer det i slutet av denna "horisont".

Vi hade årsmöte den 26:e april med 35 deltagare. Ett möte som avlöpte i lugn och god ordning. Som vanligt har torsdagsträffarna varit välbesökta, från 15 till 35 st. Ett snitt på c:a 25 deltagare per gång. Sista torsdagen i varje månad med föredrag och ärtsoppa har besökts av c:a 40-50 personer.

Torsdagarna har för oss en stor social funktion. Vi träffas och umgås i en trevlig och kamratlig anda. Ofta i berättelser från vårt tidigare yrkesliv, typ "Så gick det till när farfar var ung". Trivsamt.

Vi har före 31/10 2008 ha lämnat in en ansökan om medlemsbidrag till Västerås kommun för år 2009. Det är för närvarande 144 st medlemmar som är grunden för ett bidragbelopp på 80:-/medlem. Preliminärt ger detta 11520:-. Till bidragsansökan bifogades preliminär verksamhetsplan och budget, som sedan skall kompletteras med exakta uppgifter efter årsmötet 2009.

Som synes en del administrativt arbete. Det har för övrigt varit en del träffar med kommunens handläggare Irja Holter angående vår ekonomi och vårt mål och syfte med verksamheten samt samarbete med andra pensionärsorganisationer, t.ex. Hässlöseniorerna (f.d. lärare på Hässlögymnasiet) och Polis-pensionärerna, vad gäller boulespel. Alltså en del aktiviteter för ordförande, sekreteraren, kassören. Det gäller att vi har statistik, budget, verksamhetsplaner, etc. under kontroll. Vi skall ha våra finanser under kontroll så att det inte blir någon "kris".

Den grupp som styrelsen utsett att se över våra stadgar har haft en sammankomst. Gruppen består av Sten Hollman, Birger Eriksson och Hans Hellkvist.

Nu ser vi fram emot vår jullunch, med mat ifrån "Jonny's krog".

Birger "Sky" Eriksson

Årsmöten 2008

F1 Kamratförening.

F1 Kamratförening höll sitt årsmöte den 26 april 2008 kl.10.00 i Gula Villan.

Mötet besöktes av 31 medlemmar som aktivt deltog i mötet.

Ordföranden Roland Rehnback hälsade medlem-

marna välkomna och öppnade årsmötet på traditionsenligt sätt. En tyst minut avhölls till minnsvärda tankar över bortgångna kamrater.

Presidiet vid Kamratföreningens årsmöte 2008

Foto: Jack C.

Till mötesordförande valdes Erik Elvelin som med van och säker hand ledde dagens förhandlingar.

Årsmötet beslutade enligt revisorernas förslag att ge styrelsen ansvarsfrihet för 2007 års verksamhet. Årsmötet valde styrelse och funktionärer enligt följande.

Ordförande	Roland Rehnback
V. ordförande	Stig "Åmål" Andersson
Sekreterare	Sten Hollman <i>vald förra året</i>
Kassör	Marita Stomberg
Styrelseledamöter	Jack Carlsson
	Curt Franzén
	Lars-Ove Johansson
	Anders Hård Af Segerstad
	<i>vald förra året</i>
	Bengt Björk
	<i>vald förra året</i>
Styrelseersättare	Sigvard Larsson
	Bengt Göran Jyrell
	<i>vald förra året</i>
Revisorer	Hans Hellqvist
	Hans Brogmar
Revisorerersättare	Hans Andreasson
	Åke Hermansson
Valberedning	Gösta Martinsson
	Åke Bohlin

Medlemsavgiften för år 2009 beslutades vara oförändrad 75:- SEK

Årsmötet beslutade om förberedelse för en stadgerevision för anpassning till modern praxis och gällande regler.

Mötesordföranden tackade den avgående styrelsen för det gångna året och lyckönskade den nya styrelsen för det kommande verksamhetsåret.

Den omvalde föreningsordföranden Roland Rehnback tackade de närvarande för visat intresse och avslutade årsmötet.

Till minne.

Som avslutning samlades deltagande medlemmar traditionsenligt vid F1 Minnessten.

Till minne av våra i flygtjänst bortgångna kamrater lades en blomsterbukett nedanför stenen.

F1 Kamratförening, Veteransektion.

Veteransektionens årsmöte hölls i omedelbar anslutning till Kamratföreningens.

Ordföranden Birger Eriksson hälsade medlemmarna välkomna och öppnade mötet.

Kamratföreningens ordförande valdes att leda årsmötesförhandlingarna.

Årsmötet beslutade enligt revisorernas förslag att ge styrelsen ansvarsfrihet för 2007 års verksamhet. Årsmötet valde styrelse och funktionärer enligt följande.

Ordförande	Birger Eriksson
Övriga styrelseledamöter	valdes år 2007 och har ett år kvar av mandatperioden.
Styrelseledamöter	Marita Stomberg
	Sten Hollman
	Sören Eriksson
Ersättare	Sture Rollmar

Revisorerna i Kamratföreningen utför revisionsuppdraget även i Veteransektionen.

Medlemsavgiften för år 2009 beslutades vara oförändrad 10:- SEK

Mötesordföranden tackade den avgående styrelsen för det gångna året och lyckönskade den nya styrelsen för det kommande verksamhetsåret.

Ordföranden Birger Eriksson tackade de närvarande för visat intresse och avslutade årsmötet.

Efter årsmötesförhandlingarna bjöds de närvarande medlemmarna på en landgång med öl och kaffe i Gula Villan.

*Sten Hollman
Sekreterare*

Jullunchen 2008

Den 18 december är det åter dags för den traditionella jullunchen. Kostnaden i år är 120 kr.

Som tidigare håller vi till i Gula Villan och det blir samma arrangemang som förra året dvs. dukning sker i den övre våningen samt i samlingsrummet. Liksom förra året så måste vi duka i förväg och därför måste vi tyvärr stänga övre våningen samt samlingsrummet. Detta betyder att det inte finns så stor plats för de som kommer i förväg. Vi kan därför inte ta emot besökare före kl. 11, alltså en timma innan maten serveras.

Som vanligt är det **absolut nödvändigt med förhandsanmälan, dock senast den 12 december. Anmälan skall ske genom anteckning på den lista som finns i Gula Villan, eller per telefon på torsdagar kl. 10-13 på 021- 80 14 00**

Detta har hänt

Öppet hus verksamheten

På sidan 23 kan Du läsa om hur det gick till att Gula Villan kom att bli vårt "hem" tillsammans med några andra föreningar med flyganknytning, exempelvis Västerås Flygande Museum (som är hyresvärd), Hässlö Hangarförening, Försvarets Motorklubb, Frivilliga Flygkåren och några till. Vi i F1 Kamratförening är utan tvekan den flitigaste hyresgästen med våra torsdagsträffar året om.

Samtidigt är det så att vi har Gula Villan att tacka för att vår förening är så livaktig. Vi har exempel på andra kamratföreningar som dras med problem på grund av att de saknar en permanent lokal att träffas i. Efter nedläggningen av F1 och innan Gula Villan kom oss till del, var verksamheten begränsad av rena lokalskäl.

Nu har vi inte det problemet. Men ett annat problem dyker upp då och då: att hitta villiga personer som sköter kaffe- och ärtsoppskokningen! Se Curt Franzéns artikel under rubriken "Gula Villan".

En annan sak som vi i styrelsen har diskuterat är hur vi skall bete oss om olyckan skulle vara framme och vi skulle få en brand i huset. Vi har därför införskaffat brandsläckare, och satt upp skyltar som anger hur utrymning skall ske. Lite längre fram kommer vi att ordna en utrymningsövning för att se att allt fungerar.

Nu ser vi fram mot den traditionella jul-lunchen den 18 december som en avslutning på årets verksamhet.

Roland Rehnback

Gula Villan

Öppet hus verksamheten på torsdagarna visar fortfarande ett behov av en träffpunkt för medlemmarna. I genomsnitt besöks Gula Villan av 25-20 personer på vanliga torsdagar samt 40-50 st när vi har fika, föredrag med efterföljande ärtsoppslunch. Under årets 9 första månader har verksamheten inbringat 11478:-. Ett betydelsefullt tillskott till föreningens kassa.

Tyvärr så är inte intresset för att ställa upp som ansvariga för kaffe och macka alternativ ärtsoppslunch lika stort som det borde vara. Det är c:a 15 namn som ständigt återkommer när det gäller ansvar för ärtsoppslunchen. Dessa har all heder av sin vilja att ställa upp, men vi önskar att några nya ansikten dyker upp bakom ärtsoppskasrullerna, dels för att avlasta dom ständigt återkommande kockarna, dels för att ge upphov till nya smakupplevelser, konsistens, procentuell andel fläsk o.s.v. Anteckningslista för våren anslås i november.

Du som aldrig ställt upp tidigare, gör din insats och anmäl dig att laga till en ärtsoppslunch.

*Curt Franzén
Cafeansvarig*

Under sommaren och hösten har vissa reparationsarbeten utförts av Nisse Johansson och hans bror Hans Johansson. De har renoverat fasaden mot fältet, bytt ut ruttet virke samt målat.

Viden arbetsdag har vi röjt grenar mot divisionsbyggnaden, lagt in en korkmatta i redskapsboden samt rensat nerfarten till källaren och bytt panel på källardörren. Till yttertrappan har nytt trappsteg infogats.

Under hösten skall en plåtslagare laga läcka i taket på övervåningen.

Bengt Björk

Bildcollage - Öppet Hus

Foto: Jack Carlsson

Ärtsoppskockarna Roland Rehnbeck och Lars-Ove Johansson

Foto: Jack C.

Torsdagsträffar i Gula Villan och Flygmuseet.

*Bilder från årets
torsdagsträffar i
Gula Villan.*

Föryngring !
Två nya medlemmar
Maria Dalén och
Yäsika Karlsson

Lennart Kjällén drog en vinstlott i Kamratförenings
lotteri.

”Värmland med beredskapshistoria”

Kamratföreningens resa den 12 – 13 maj 2008.

Dag 1.

Besök på *Eda Skansmuseum i Åmotfors och Skansen Hultet uppförd 1940 – 41.*

Den senare restaurerad av hembygdsföreningen på ett sätt så att man kunde få en bra bild över hur befästningarna var uppförda. Man kan väl tänka sig att en anfallare nog skulle få ”det hett om öronen” för den som försökte ta sig förbi en skans av denna typ. Vi besökte även *Beredskapsmuseet i Järnskog*. När vi anlände till Gränsrasta Motell o. Stugby i Charlottenberg blev vi mottagna av vår guide *Christina Öster*, som visade sig vara en mycket kunnig och charmig kvinna, som på en genuin och hjärtlig värmlandsdialekt gav oss mycket god guidning. Hon följde oss i bussen under hela 1:a dagen.

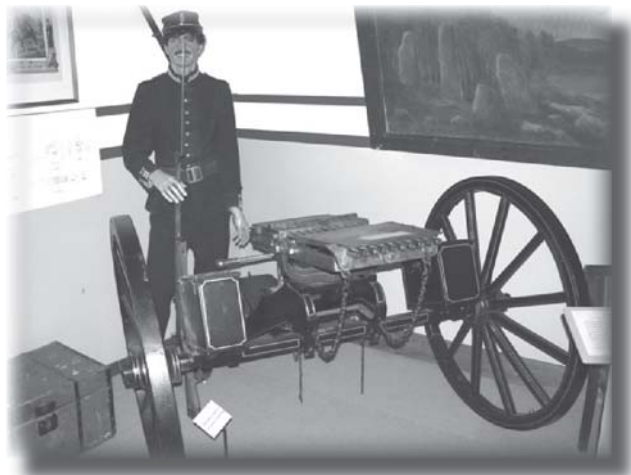

Våra guider i Eda

Intresserade åhörare i Edaskansmuseum

På Eda Skansmuseum togs vi emot av *Gunilla Brostedt*, som initierat presenterade samlingarna vilka visar svensk-norsk gränshistoria 1644 – 1905. För den som vill fördjupa sina kunskaper om dessa relationer finns det mycket att hämta i detta museum.

Kulspruta modell Ä

Vi fortsatte vår färd till Järnskog. Här blev vi först trakterade av hembygdsföreningen med goda våfflor med sylt och grädde till eftermiddagskaffet varefter vi togs emot av *Kermith Myrvold* som visade och berättade i museet ”*Beredskapsåra*”.

Kermith Myrvold vid museet ”Beredskapsåra”

Här kunde han, liksom tidigare guider, på sin värmländska trivsamt berätta om dessa föremål och händelserna om livet under denna bistra tid. Här fick Bert Eriksson och Sigvard Larsson en ”aha-upple-

velse” när Myrvold berättade att landsfiskalen *Åke Hiertner*, sedermera kronokommissarie i Västerås, varit polischef under beredskapsåren och vid denna tid ansvarat för registrering av ett stort antal norska medborgare som flydde över gränsen under dessa år. Efter detta avslutades dagen med att bussen gjorde en sväng förbi Fredsmonumentet och passerade genom *Morokulien* som firar 50-årsjubileum år 2009. Därefter återvände vi till hotellet där vi senare intog en gemensam måltid med kamratlig samvaro för att sedan vila ut inför nästa etapp.

Dag 2.

Efter frukost startade vi vår färd mot *Klässbols Linneväveri* samt *Rackstads konstmuseum* i Arvika. Men allra först gjorde vi en kortare avstickare så att vi kunde beskåda resterna av det gamla Eda skans.

På de besökta platserna hade vi också utmärkta guider. I konstmuseet träffade vi f.ö. en dam som varit bosatt i Västerås och arbetat som expedit hos *Brendenbergs damkonfektion* på Vasagatan. Vi började så småningom vår hemfärd. Vid Kungskvarnen i Borgvik med intressant brukshistoria, som vi tyvärr inte kunde fördjupa oss i, intog vi en god lunch. Hemresan gick via Örebro där vi drack eftermiddagskaffe på restaurant *Svampen*. Här hann vi även se en mycket intressant dokumentärfilm som visade vattentornets byggnation på 1950-talet. Därefter följde hemresa och vi kunde vid 17.30-tiden skiljas åt efter en mycket givande resa.

*Sigvard Larsson och Anders Hård af Segerstad
reseledare*

Eda Skans då det begav sig.

Tekniksnack vid en vävstol i Klässbols linneväverifabrik.

Gruppen samlad vid Racksta konstmuseum

Föredrag

I januari 2008

fick en fullsatt samlingssal ta del av Kjell Nordströms intressanta flygarliv som pilot vid Flygvapnet, målflygare vid Nyge, provflygare vid SAAB och inte minst premiärflygningen av den renoverade B 17.

Kjell Nordström

Under sin 24-åriga karriär som flygförare i FV fick Kjell uppleva ett flygvapen, som på sin storhetstid hade ett 20-tal flottiljer vilka efter hand reducerades till nuvarande två flottiljer F 21 och F 17, samt F 7 med två utbildningsdivisioner JAS 39 och en division Tp 84 Herkules.

Tiden i Flygvapnet

Ljungbyhed och F 11

Kjell började som flygförarelev vid F 5 i Ljungbyhed 1961 tillsammans med 59 kamrater. Dagarna innan examen kolliderade två J 28 Vampire varvid båda eleverna omkom. 22 av ursprungliga 60 tog examen.

Detta var en normal gallringsprocent på den tiden. Idag tar flygskolan varje år emot ca 8 elever, att jämföra med 300 aspiranter som togs in till F5 vid den tiden.

Efter Ljungbyhed flög han S 29 Tunnan på F 11 innan det var dags för Försvarets läroverk.

Dramatiskt haveri

Efter skolan hamnade Kjell på F 21 där han fram till 1984 flög spaningsversionerna av Draken och Viggen. *"Att få flyga dessa flygplanstyper var ett*

drömyrke för en grabb," betonade Kjell.

Vid en jaktstrid med en annan "Drake" fick han uppleva en mycket dramatisk kollision.

J 35 Draken

Under kurvstriden hamnade Kjell i underläge, tog upp mot solen och gjorde därefter en halvroll. Den andra föraren bländades förmodligen av solen och förlorade ögonkontakten och kolliderade med Kjells flygplan. Explosionen som följde splittrade kabinen, flygplanet rollade kraftigt och endast med stor svårighet fick han tag i ett av de båda utskjutningshandtagen.

En ordentlig smäll och en chockartad upplevelse innan han på 5000 m höjd kom ur flygplanet. Innan skärmen vecklade ut sig hade han "sällskap" av den brinnande motorn och andra flygplansdelar.

Landningen i Bottenviken ca 30 km från F 21 blev inte heller den problemfri. Han kom inte loss från fallskärmen, som började sjunka och dra Kjell med sig ner i djupet. Lyckades dock i sista stund ta sig loss och upp i livbåten.

Efter ungefär en kvart hämtades han välbehållen av en helikopter från F 21. Den andra föraren omkom tyvärr. *"Den mest dramatiska upplevelsen under min FV-tid"*, framhöll Kjell.

Civil flygverksamhet

Efter FV-tiden anställdes han 1985 som chef för målflyget vid Nyge och 1989 som provflygare vid SAAB, där han var verksam fram till 2002.

Nu som pensionär är Kjell engagerad som instruktör på SAAB-simulatoren vid Arlanda.

Han utför dessutom flygningar åt Nyge, dock utan passagerare, han är ju fyllda 65 år.

Lite flyghistoria

Nu fick vi en återblick av flygets fantastiska utveckling från bröderna Wrights flygning för mer än 100 år sedan.

De två världskrigen utgjorde en accelererande utveckling av militärflyget medan mellankrigstiden ägnades åt att förbättra trafikflyget med bl a trotjänaren DC 3, som användes runt om i världen.

Kjell fick verkligen uppleva flygets barndom när han fick flyga Mikael Carlssons Bleriot. Ett flygplan med roterande motor vars dragkraft under taxning och flygning reglerades av föraren genom att kortsluta tändningen med en knapp på spaken, en fascinerande upplevelse enligt Kjell.

B 17

Krigsåren närmade sig och man insåg att vårt land behövde ett starkt flygvapen. Omöjligt att köpa flygplan utomlands så man satsade på en helsvensk produkt, B17, tillverkad av SAAB. Kom att bli det flygplan man byggde upp flygvapnet med.

Flög första gången maj 1940 och kom ut på flottilj 1941-1942. Inte mindre än fem flottiljer (F3, F4, F6, F7 och F12) tilldelades störbombaren B17 och en flottilj (F2) spaningsversionen S17 med flottörer. Här kan inskjutas att inledningsvis inträffade många haverier med denna flygplanstyp med 11 omkomna under mindre än ett år. B17 blev kvar i tjänst till 1952.

Renovering

På flygmuseet fanns två B17, som stått på marken i 30 år, och man började fundera om det gick att göra den ena luftvärdig.

För renoveringen i Linköping anlätade man personal som varit med vid tillverkningen och jobbat med tekniskt underhåll av flygplanet.

Nu startade ett jättejobb för att under knappt ett år få flygplanet flygvärdigt till slutdatum 15 juni 1997 inför SAAB:s flygdag augusti samma år. Ett arbete som visade sig ta nästan 10 000 timmar innan flygplanet kom i luften. Ett generellt problem är att hålla dessa maskiner flygande då de yngre mekanikerna numera inte har den rätta kunskapen i detta sammanhang.

Premiärflygning

Den 11 juni 1997 gjorde Kjell den första flygningen

efter att ha intervjuat tidigare B17-piloter då tillgänglig förarinstruktion inte var komplett. Flygplanet hade exakt samma målning och originalinstrument som vid leverans från SAAB.

B17 i luften

Foto:Tage Berggren

”Att flyga B17 är att uppleva något av 40-talets lukt, ljud och vibrationer. Flygplanet är mycket bullrigt, inte så konstigt att den tidens piloter blev hörselskadade”, summerade Kjell sin premiärflygning. En av våra åhörare, Gunnar Wall, utgör ett bevis i detta avseende med sina 600 flygtimmar på B17.

Ett av de trevligaste flygminnena med B17 var när han 2005 fick visa upp flygplanet i England i samband med uppvisning av enbart gamla flygplan. Blev väldigt uppskattat, flygplanet är ju unikt.

SAAB 340 och 2000

I slutet på 80-talet satsade SAAB på civil flygverksamhet, i början tillsammans med Fairchild USA.

År 1989 kom Kjell till SAAB som provflygare av SAAB 340, ett s k ”matarflygplan” som tog 35 passagerare till de stora flygplatserna. 460 st tillverkades och är fortfarande i full drift i olika länder, främst i USA med 300 exemplar.

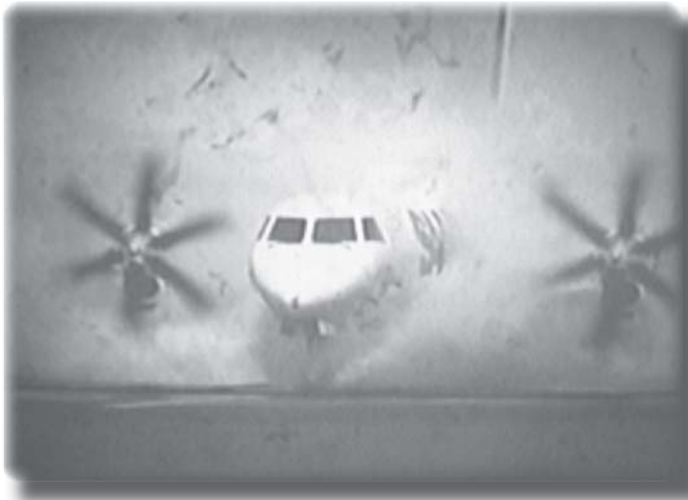
Samtidigt pågick en utveckling av 340. Man ville ha ett större flygplan med turbopropmotorer som gav bättre driftekonomi än jetmotorer. Det blev SAAB 2000, i princip ett nytt flygplan med marschfart 760 km/tim på 9000 m och som tar 55 passagerare.

Endast 60 st SAAB 2000 tillverkades innan projektet tyvärr lades ned. Enligt Kjell finns det idag ett stort behov av just denna typ av trafikflygplan.

SAAB 2000

Vi fick också se några bilder som visar exempel på de rigorösa flygprov ett flygplan måste genomgå under utprovningen i samband med certifieringen.

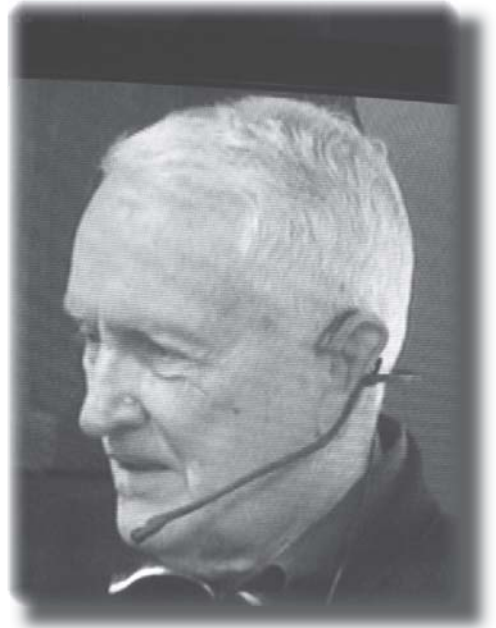

Flygprov på bana med vattensamling.

Många av dessa flygningar är högriskprov enligt Kjell som summerar. *"Idag kan alla trafikflygplan landa i nästan hur dåligt väder som helst, men vad man inte klarar av lika bra är sidvind, hala banor och svåra isbildningsförhållanden."*

I februari 2008

fick vi i ord och bild ta del av Gunnar Sköldbergs upplevelser under hans FN-tjänst i Korea 1954.

Gunnar Sköldberg

Kortspel orsaken

Gunnar, som vid den här tiden var trupputbildare på F 1, ägnade fritiden bl a åt kortspel på mässen. Vid ett tillfälle då han satt med vinst surnade en av de andra till och sa: *"Du kan fanimej åka till Korea så vi slipper se dig på ett tag."*

Sagt och gjort. En hade ett formulär och under allmänt jubel fyllde Gunnar i och självfallet erbjöd sig förslagsställaren att posta brevet.

Det hela glömdes bort. Men en tid senare fick han telefon från Försvarsstaben och den första förskräckta tanken var: *"Vad har jag nu ställt till med?"* *"Furiren skall inställa sig i Stockholm den 24 april för transport till Korea och ni skall omgående ta kontakt med flottiljläkaren för undersökning och ta ett antal sprutor. Ja kapten,"* sa Gunnar och la på luren.

Flyg till Tokyo med mellanlandningar

Den 1 maj skedde avresa från Stockholm med en DC 6 och första mellanlandning i Köpenhamn för vidare färd till Frankfurt.

Det här var Gunnars första utlandsvistelse och i väntan på nästa avfärd fick han sällskap vid fikabordet av inga mindre än Nat King Cole och tennisspelaren Janne Lundqvist. Snacka om rivstart i kändis-

världen! En veckas roande verksamhet i Frankfurt innan resan gick vidare till Keflavik på Island för tankning och mellanlandning i New York.

Här gjordes ett besök på en nattklubb där ett par bastanta vakter hotfullt spärrade vägen vid hemgång. "Nu kände jag en viss hemlängtan", sa Gunnar. Ett par tungt beväpnade MP, som hade hållit ett vakande öga på "herrarna", såg dock till att passagen blev fri!

I Tokyo fanns det fortfarande spår från 2:a VK och nöden var stor med folk letande i skräphögarna efter något ätbart. Ett tråkigt besök på ambassaden avbröts i förtid av Gunnar och några kompisar för att se och lära Tokyo på ett angenämare sätt. Efter ett tag stod det klart att de hade gått vilse och ingen kunde ju japanska. Ett litet hotell blev räddningen och nu fick Gunnar uppleva den något säregna japanska gästfriheten. "En påtvingad tvagning" av två söta geishor och gemensamt dopp i en bassäng med näst intill kokhett vatten och avskedsorden "Good Night" avslutade denna händelserika dag.

Check Point Charlie i Sydkorea

Flygresan till Seoul i Sydkorea gjordes i en mycket spartanskt inredd Globemaster.

Under bussresan till destinationen i Panmunjong fanns det fortfarande tydliga spår efter kriget, som rester av sönderskjutna stridsvagnar och totalförstörda städer. Föräldralösa barn som tiggde längs vägen var ingen ovanlighet.

Väl framme i Check Point Charlie togs de emot av general Agell, som hade ansvaret för den svenska kontingenten. Inom synhåll, från lägret på andra sidan gränsen, fanns ett nordkoreanskt vaktorn och i "ingen mans land" ett minfält. Här inträffade det nattetid att flyende nordkoreaner trampade "fel". Gunnar hörde ofta smällar men såg inget offer.

Gunnars hem och uppgifter

Hans arbetsuppgift var att tjänstgöra som expeditiionsunderofficer och bl a sortera post och ta emot rapporter från de olika teamen, fem i norr och fem syd, som skulle övervaka att stilleståndsavtalet hölls.

Som seden föreskrev skulle vi nyttillkomna välkomnas på Swedish Club. Det blev en "våt" tillställning med handgriplig hjälp av kompisarna hem till tältet.

Gunnars hem under 6 månader. Foto. G Sköldberg

Enligt Gunnar återgav TV-serien *Mash* lägrets verklighet på ett realistiskt sätt i många avseenden, inte minst de "galningar" som fanns. En anlade exempelvis en miniatyrgolfbana i "Ingen mans land", ingen vågade gå dit. En annan, som varit med i 2:a VK, måste man väcka med en lång käpp på morgonen då han viftade med en machete vid uppvaknandet. En tredje som drack whiskey för jämnare, inte full men "salongsberusad", var den ende som klarade sig från magsjuka under hela tjänstgöringen.

Midsommarfirande

Midsommaren var i antågande och Gunnar bestämde att svenskt traditionellt midsommarfirande med majstång, snaps och sill skulle gälla. Under kvällen kom röstresurserna till användning av schweizarna på ett njutbart sätt medan svenskarna bjöd på ett allmänt skrålande där "Helan går" var huvudtemat. Knallskott avslutade firandet, som tur var utan reaktion från nordsidan!

Livet på landsbygden – ett bildkollage

Gunnar visade nu ett antal bilder från livet på landsbygden i olika sammanhang.

Kvinnors arbete ute på åkern och bonden på hemväg med plogen på axeln var några exempel på dåtidens jordbruk i Korea, inte särskilt rationellt men ekologiskt. Vid möte med barn var tuggummi ett välkommet attribut.

Bonde på hemväg.

Foto. G. Sköldberg

Rekreationsresa till Japan

I FN-uppdraget ingick en rekreationsresa till Japan under en till två veckor.

Efter en mindre rolig dag i Tokyo bar det av till nöjeskvarteren där Gunnar hamnade på Bar Susan med balettuppträdande. Efter en drink sprang baletten ut varvid sista flickan snubblade på Gunnars långa ben.

Gunnar med sin nyfunna kärlek.

Det här blev inledningen till ett förhållande som varade Tokyovistelsen ut med presentation för hennes familj. Någon fortsättning efter Gunnars hemkomst till Sverige blev det dock inte!

Uppdrag som kurir

Under sin vistelse i Korea fick Gunnar Sköldberg i uppdrag som kurir att åka runt till de olika teamen

i Pusan i sydligaste Korea och Sinanju i Nordkorea på gränsen till Kina.

I Pusan fick han uppleva en gerillaattack dock utan att själv bli inblandad. Under resan till och vistelsen i Sinanju var Gunnar hela tiden mycket väl övervakad av soldater t o m i badhuset.

Hemresan

Under hemresan gjorde Gunnar ett sista besök i Tokyo hos "sin japanska" innan färden gick vidare via Hawaii.

Solnedgång på Hawaii.

Foto. G Sköldberg

"Inget dåligt äventyr för en tjugoårig bondpojke från Barkarby", var hans slutkommentar av ett mycket trevligt föredrag.

Vi tackar våra föredragshållare !

Jack Carlsson

Foto där inget annat angivits: Jack C.

Mirakelräddade flygare från F1 i Västerås. Föll i samma fallskärm.

Rubricerad unika flyghändelse har återgetts i olika sammanhang, bl.a. i "F1-boken", men inte vad vi vet av personal som tjänstgjorde vid skjutmålet. Redaktionen anser det därför väl motiverat att få återge hur målpersonalen upplevde haveriet.

En av våra medlemmar, Rolf Larsén, som då gjorde sin värnplikt vid F3 var en av dessa och åsina vittne till händelseförloppet samt deltog i räddningsarbetet.

Rolf Larsén muckade från F3 den 15 april 1959 och fortsatte sin anställning som instrumentmakare på Försökscentralen i Malmslätt. FN-tjänst, som kulspruteskytt i Kongo, 1960-61, och därefter utbildning till flygtekniker/el på FCS i Västerås 1961-62 anställdes Larsén på F1, med placering en kort tid på 3 kompaniet och därefter, på stridsledningsjaktcentralen R11, i Västerås.

Efter F1 arbetade Rolf på Televerket i Västerås, på Telub AB Solna och vid Försvarets Materielverk i Stockholm.

För snart 50 år sedan, 20 mars 1959, inträffade en händelse som är unik inte bara inom svenskt flyg utan i hela världen, där en flygförare och en värnpliktig passagerare mirakelräddades från att förolyckas när deras flygplan sprängdes i luften och störtade vid Kärnskogens skjutfält, på gränsen mellan Östergötland och Närke, norr om Tjällmo i Östergötland.

Flygplanet, en J33 Venom, från flygflottiljen F1 i Västerås med 20-åriga fältflygaren Ingmar Persson, Hälsingborg som förare och 20-åriga värnpliktige Nils Borg, Ockelbo som medföljande passagerare i en så kallad "muckarflygning" hade påbörjat målskjutning mot markmålen vid skjutfältet.

Klart är att det var flera lyckliga omständigheter som ledde till att de klarade sig levande från olyckan. Persson fick ett brutet ben, hjärnskakning och kraftigt blödande skador i huvudet medan Borg klarade sig så gott som oskadd med en vrickad fot, svedda ögonbryn och hår och småsår i huvudet.

Kärnskogens skjutfält.

Flygvapnet hade en idealisk övningsplats för skarp-skjutning mot markmål på den stora Kärnskogsmossen, belägen vid Gällsjön, i tassemarkerna på gränsen mellan Östergötland och Närke. Till synes oändlig breder den blöta mjuka sterila gulbruna mossen ut sig, omgärdad av täta skogar och små tjärnar.

Måltavlorna

Inflygningen till skjutfältet skedde på 1500-2000 meters höjd. I trakten av Skönarbo påbörjades anflygningen mot målet som skedde rotevis i omgångar, på ca 750 meters höjd och ned till en lägsta höjd på 125 meter, mot den röda målpyramiden.

Vid kö, "väntläge", mellan skjutningarna låg flygplanen på ca 3000 meters höjd.

Skjutfältet bemannades av personal från flygflottiljen, F3 i Malmslätt, bestående av en flygtekniker som skjutfältschef, och 3-6 värnpliktiga varav en var mål/markeringschef.

Personalen var förlagd hos fru Højdestrand på pensionat Björkängen i Mariedamm.

Från ett kontrolltorn beläget på en höjd i utkanten av mossen var det ca 1250 meter ut till målpyramiden och papptavlorna, 6x3 meter stora.

I kontrolltornet fanns skjutfältschefen som, via markradio FMR5 och ett elverk, hade radiokontakt med flygplanen i luften.

Härifrån höll man även uppsikt på nedslag utanför målområdet.

Kontrolltornet

Larsén med mätkikare

Flygtekniker Erik Fryklund

Ca 300 meter vid sidan av målet befann sig målgruppen bestående av värnpliktiga, en gruppchef och 3-5 man som i mätkikare följde flygplanens dykning mot målet och projektilernas träffar och nedslag efter varje attack. Resultaten rapporterades sedan till kontrolltornet, på en bärbar radio. På andra sidan mossen fanns också en mätstation som rapporterade resultat.

Med en enkel dykvinkelmätare meddelades även flygföraren om riktningen framför och bakom målet.

Från kontrolltornet meddelades sedan resultaten via radio till flygföraren som sedan kunde vid ta erforderliga justeringar vid nästa anflygning mot målet.

Fredagen den 20 mars 1959.

Händelseförloppet vid flygolyckan kommer nu, 49 år senare, här att berättas av de vittnen som var först framme vid nedslagsplatsen. Vpl elmekanikern, 210 Rolf Larsén Linköping, 1 divisionen F3, och vpl fallskärmsjägaren Lars Sundström Linköping, FJS i Karlsborg, vilken hade permission och var med Larsén på tillfälligt besök.

Rolf Larsén berättar.

Denna dag startade inte som andra dagar och blev inte heller någon vanlig dag för de inblandade i olyckan på skjutfältet.

Varför det just denna dag fanns en fallskärmsjägare på plats berättas i ett eget avsnitt.

Vi hade som vanligt, på morgonen, åkt ut med Dodge-jeepen från pensionatet i Mariedamm till kontrolltornet och lämnat chefen flygtekniker Fryklund där. Fryklund skulle startade elverket och radion för kontroll och vi andra begav oss till vårt tält och markerings uppehållsplatsen i närheten av målet för sambandsprov med tornet och göra klart inför dagens första skjutning. Med som tillfällig besökare fanns Lars Sundström.

Klockan var strax innan 11 på fm och flygplanen, J33 Venom, från F1 i Västerås hade anlänt och låg i väntläge innan de fick klartecken från Fryklund i kontrolltornet för att göra inflygning mot målet för skjutning. Skjutfältet hade en egen radiofrekvens som användes vid skjutningen. Vädret var molnigt men med bra sikt. Klockan var strax innan 11 på fm och flygplanen, J33 Venom, från F1 i Västerås hade anlänt och låg i väntläge innan de fick klartecken från Fryklund i kontrolltornet för att göra inflygning mot målet för skjutning. Skjutfältet hade en egen radiofrekvens som användes vid skjutningen. Vädret var molnigt men med bra sikt. Något flygplan hade skjutit mot målet och var på väg tillbaka till F1.

Ännu en rote Venom dök mot målet med rotechefen först som sköt sin serie med kanonerna. Vi följde flygplanen med vår mätkikare när sista flyg-

planet plötsligt med en fruktansvärd smäll exploderade framför oss, ingen kanon hade ännu avlossats.

Den minnesbild som vi ännu kan se framför oss var att motorn flög som ett stort eldklot med brinnande bränsle ”regnande” mot marken över målet och slog ner i mossen med ett brak. Flygplansdelar for omkring i luften och singlar mot marken.

Mitt i detta inferno föll ett stort sjok av metall sammankopplat med två människor dinglande, under en inte fullt utvecklad fallskärm, ner mot marken.

Jag som var gruppchef vid målet tog tillsammans med Sundström initiativet och sprang de ca 300 meterna längs stigen, med de andra efter, ut på spångarna i mossen mot nedslagsplatsen där metallsjoket med människorna hamnat. Där det inte var spängt sjönk man ner till låren i mossen. En av de andra blev av med sin ena sjöstövel när han sjönk ner i den mjuka mossen.

Det var många tankar som blixtrade genom huvudet, vad kommer vi att finna?

Fortfarande kan vi känna den häpnad som kom över oss när vi fick se en person sitta lutande mot en liten tall och bredvid sig ha en fallskärm utslagen över småträden. Han levde och var vid medvetande. Otroligt. Han bad om något att dricka! Men var fanns den andre?

Jag upptäckte, i metallbråten alldeles intill, en hand och en fot som stack ut, och hörde ett jämmer. Vi, jag och Sundström, började plocka bort ”skroten” och vände på ”högen”. Föraren låg delvis dold under ”skroten” och satt fast i sin stol. Med en kniv skar vi av selen som han satt fast i. Till slut lyckades vi få loss honom och tog av fallskärmen och lossade på klädseln. Vilken otrolig känsla att han levde. Men hur svårt skadad var han? Ena benet låg konstigt, var det av? Han blödde kraftigt från skador i huvudet men var vid svagt medvetande. Hela tiden pratade vi med honom för att inte tappa kontakten, han andades och svarade omtöcknat på tilltal, Vad heter du?, Var har du ont? Vet du var du är?

Under tiden hade vi kontinuerlig kontakt, via vår bärbara radio RA 120, med Fryklund i kontrolltornet och rapporterade att de levde och skadornas omfattning.

Fryklund lämnade skjutfältets egna radiofrekvens och gick över till kanal E (”Erik”) och försökte söka samband och meddela per radio vad som hänt, divisionschefen på 1:a div. F1, Inge Hultén och navigatören Jack Carlsson hade skjutit sitt pass och var på återväg mot F1 när de fick höra vad som hänt på radion. De befarade det värsta. I det ögonblicket visste bara vi som höll på att ta hand om besättningen utgången. Hultén och Carlsson vände och började cirkla runt nedslagsplatsen.

Fryklunds anrop uppfattades även av en helikopter som befann sig tillfälligt på F6 i Karlsborg. Helikoptern startade direkt och flög mot olycksplatsen och anlände mycket snabbt.

Vi placerade Persson på en pulka, klädde av oss

Bland dessa enheter låg Persson. Borg satt lutad mot den lilla tallen i bakgrunden

skinnjackor och tröjor som vi la över Persson föratt lindra chocken och påbörjade den mödosamma vandringen mot fast mark.

Under tiden spikade några ihop en provisorisk bår av brädor från måltavlorna och började bära Borg mot fast mark.

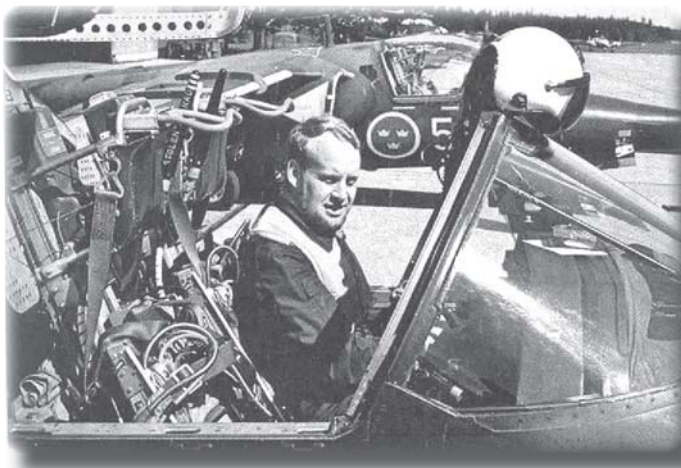
Hur lång tid som förflutit vet vi inte.

När hkp landat måste ena baksätet, demonteras för att få plats med pulkan med Persson i. Pulkan placerades i helikoptern utstickande genom dörren som inte gick att stänga.

Helikoptern flög iväg med Persson mot F3, i Malmslätt och med vidare ambulanstransport därför till Linköpings lasarett.

Från TL-tornet på F3, hade man larmat flottiljambulansen som var på väg mot Kärnsbogen för att hämta den andre överlevande, vpl Borg.

Efter att ha lämnat Persson vid F3 återvände hkp för att hämta Borg. Ambulansen hade då varit och hämtat Borg och hunnit ner till Esso-macken i

Ff Ingmar Persson

Vpl Nils Borg

Tjällmo. Borg ville dock inte flyga med helikoptern, med benen delvis utanför, utan valde att åka vidare med Volkswagenambulansen.

Persson låg först på RIL i Linköping sedan på Ängelholms lasarett för att slutligen flyttas till sjukstugan vid FCS på Viksäng i Västerås.

Efter 4 månader, var Persson i tjänst igen. Han har inte haft några men efter skadorna.

Borg och Persson delade rum på lasarettet i Linköping. Borg har klara minnen från händelsen, när det small och blixtrade runt omkring.

Borg flögs i Pembroke till Söderhamn och hem efter några dagar och besökte frisören för att klippa det svedda håret.

Haverikommissionen.

När haverikommissionen kom ut till olycksplatsen kommer jag inte ihåg! Antingen på fredag em eller förmiddagen på lördagen, eftersom vi jobbade på lördagar på den tiden. I varje fall så blev vi ingående förhörda och händelsen rekonstruerades så gott det gick.

När vi hittade Borg satt han lutad mot en liten tall. Persson låg strax intill. Fallskärmen, kalotten låg utslagen i form av en "glasstrut".

Föraren hade sittfallskärm och navigatören/passageraren hade ryggfallskärm, detta av utrymmesskäl i Venom.

Kommentar av Larsén: Förarens fallskärm som var "utlöst" måste ha "slitits ut" ur sitt fodral när flygplanet sprängdes. Föraren har i varje fall inte utlöst den. Föraren satt kvar i delar av sin stol när vi tog loss honom.

Varför klarade sig besättningen med livet i behåll?

Det var säkert flera mycket lyckliga omständigheter som bidrog. Den troliga och avgörande orsaken var att de landade på en väldigt mjuk och "skumgummiliknande" del av mossen, som fjädrade, dämpade och lindrade stöten mot marken. Hade de hamnat 10-15 m vid sidan om hade de slagit i en bergknalle och det hade blivit med en helt annan utgång.

Borg hade ju en enorm tur som landade helt fritt från metalldelar, detta därför att hans stol slets sönder så att han "ramlade ur" stolen och föll vid sidan av all den elektronikutrustning som de föll tillsammans med.

Persson hade ju en väldig otur som satt kvar i delar av sin stol som var fastsatt i samma "konsol" som all elektronikutrustning vilken han hamnade i. Men de hade en otrolig tur att mossen var så fjädrande och mjuk vilket lindrade nedslaget.

Skärmens kalott vecklade aldrig ut sig helt, som vi såg, innan den försvann bakom träden. Det kan ju ha varit så att kalotten vecklade ut sig precis innan de slog i marken, vilket vi inte såg pga träden som skymde. Detta skulle i så fall genom "gummi-snoddseffekten", ha bromsat upp farten innan nedslaget och vara en stor bidragande orsak, tillsammans med den mjuka mossen, att nedslaget slutade så lyckligt.

Det kan också vara så att vid explosionen, där till synes flygplanet sprängdes isär runt besättningen, så har tryckvågen påverkat fallet och bromsat upp fallhastigheten.

Det var även bra att vi fanns på plats, bara ca 300 meter från nedslagsplatsen, och såg hela explosionen och var de landade. Det tog inte många minuter innan vi var på nedslagsplatsen och kunde konstatera att Borg var lindrigt skadad och hittade Persson direkt. Scenariot kunde ju ha varit ett helt annat.

Det fanns fler ögonvittnen än personalen på skjutfältet. En liten pojke i 11-12 års åldern, satt på en bergknalle intill och följde flygplanen, han såg hela förloppet.

En skogsvaktare var ute med 5-6 gubbar och märkte skog strax intill skjutfältet dom bevittnade också olyckan. Dom hjälpte sedan till att släcka bränderna som uppstod av det brinnande bränslet som "regnade" ut över mossen.

TV framträdande.

På lördagskvällen blev Fryklund och tre av oss värnpliktiga intervjuade i TV-huset i Stockholm, i nyhetsprogrammet Aktuellt, av den legendariske nyhetsreportern Karl-Axel Sjöblom.

Vad hände sedan?

Att hitta motorn var viktigt för utredningen. Fryklund letade tillsammans med personal från F3 och ett 50-tal man från F1 i ca 14 dagar i den tänkta riktningen, utan resultat. Sedan hyrdes en hkp in och då upptäcktes ett blänkande föremål på mossen, en del av en brännkammare. Där låg motorn på 4,7 m djup. Man gjorde ett schakt av plankor och tog upp

torven för att sedan lyfta upp motorn med en helikopter.

Helikoptern, från Osterman's, som uppfattade radiotrafiken på F6 i Karlsborg, hade dagen innan flugit ned en hjärtpatient till Lund. Den hade på återvägen mellanlandat på F6 för att fylla på bränsle.

Ingmar Persson (70 år) fortsatte som pilot inom flygvapnet. Persson fortsatte flyga på F1 med bla A32, J35D och F, för att senare flyga TP 83 på F8 och senare på F3, Malmslätt vid transportflyget, som bla förare av Caravelle, DC3 och kungens flygplan 340 i 9 år. Persson bor i Ljungsbro utanför Linköping.

Nils Borg (70 år) utbildade sig efter värnplikten till flygtekniker/el på FCS i Västerås. Han placerades vid F16 i Uppsala. Efter en tid började Borg vid IBM i Stockholm och arbetade med datorer. Borg bor i Tyresö utanför Stockholm.

Borg och Persson träffades en gång i slutet av 90-talet, på Flygvapenmuseum i Malmslätt, i samband med en intervju och en artikel i boken "Flygtiga minnen" del 2.

I juli 2008 besökte Rolf Larsén, Ingmar Persson med hustru och Erik Fryklund fd skjutfältet och nedslagsplatsen. Vid fikabordet i fd mätplatsbyggnaden väcktes minnena till liv igen. Den 20 mars 2009 är det 50 år sedan haveriet, vilket kommer att firas på plats på något vis.

Frv Rolf Larsén, Ingmar Persson, Erik Fryklund. Nedslagsplatsen vid dungen tv om Rolf.

Några bilder på de i mossen utspridda flygplandelarna.

Alla foton i artikeln är tagna av *Rolf Larsén*, som hade fototillstånd vid F3.

Julnatten i södra banändan.

Det var i slutet av 1961 under det kalla kriget. Sovjetunionen hade börjat bygga robotbaser på Cuba vilket var inledningen till Cubakrisen. I Sverige hade försvarsberedskapen höjts för Flygvapnet, vars förband turades om att stå i högsta beredskap dygnet runt.

På julafton och juldagen var det F1 som med J32B Lansen skulle upprätthålla beredskapen under vissa timmar. Som varandes yngste flygtekniker och boende på flottiljen blev jag beordrad att svara för den tekniska tjänsten med en rote som skulle stå i högsta beredskap i södra banändan från kl 20:00 på julaftonen till 06:00 på juldagen.

Under dagen på julafton hade manskapsvagnar för besättningen och värnpliktiga placerats ut i södra banändan i anslutning till uppställda och skarpladdade flygplan. I kvällen bjöds det på julmiddag i civilmatsalen för tjänstgörande personal i olika befattningar. Förvaltare Wibom höll ett stämningsfullt tal med tanke på stundens allvar.

Klockan 20:00 påbörjades beredskapen. Besättningen var på plats för att på 3 minuter vara i luften. Kommunikationen för startorder var uppkopplad och startaggregaten för flygplanen varmkörda. Strax före midnatt kom flottiljchefen Nordström och hans dotter ut till oss med två stora chokladkartonger. Något som var uppskattat och livade upp stämningen.

Julnatten var kall, tyst och vindstilla. Skenet från fullmånen gnistrade i det tunna snötäcket. Från husen i Klinta stiger blått rök mot en stjärnklar himmel. Det var med blandade känslor man vakade omkring flygplanen och såg till att allt var i sin ordning. Vemodet fanns där, det var första julen jag var hemifrån min mor och morfar i Värmland. Samtidigt var jag stolt över att få vara ansvarig för den tekniska verksamheten med stridsklara flygplan när världen med oro följde Cubakrisdramat.

Timmarna gick långsamt, då och då kom någon ur besättningen ut för att röra på sig och växla några ord. Vilka förare och navigatörer, förutom Öinert och Kylborn, som ingick i besättningarna har jag tyvärr glömt.

På juldagsmorgonen gick vi av beredskapen utan att flygplanen fått någon startorder. Flygplanen bogserades in i hangar, och en värnpliktig vakt över-

vakade materialen i banändan tills nästa skift skulle ta över senare på dagen.

För min del var en spännande kommendering över, och jag tog mig mycket hastigt hem till västra Värmland i min trimmade Volvo. Med på resan var som planerats tekniker Gustav Skoog, som skulle besöka sina föräldrar vid Brunskogs kyrka.

Någon dag senare när det var dags att återvända till Västerås hade Skoog ringt min mor och sagt att han tar tåget tillbaka. I efterhand berättade han att resan till Värmland gått alltför fort, i synnerhet på den krokiga grusvägen mellan Villingsberg och Karlskoga. Visst gick det undan men det var fri fart på den tiden, så det så!

Dane Thorman

VÄSTERÅS FLYGMUSEUM HÖSTEN 2008.

Vad vi gör och vad vi planerar.....

Sommaren gick snabbt i år, vi hann lagom hämta andan efter vår Roll Out i maj förrän det var september igen och dags för nya tag.

Årets Roll Out var den bästa i vår historia med c:a 5 000 betalande. Nästa år är det tio år sedan den första arrangerades i maj 1999, otroligt! Det fina är att sviten är obruten och att man nu runt om börjar vänja sig vid uttrycket Roll Out som ett vårtecken. Andra flygdagsarrangörer har också funnit det vara ganska bra att vi i Västerås börjar det nya året redan i maj och att dom sedan kan lägga sig där det passar, t. ex. Kjula på hösten liksom Göteborg, Dala Järna i juli-augusti osv. Man respekterar varandra för att inte publiken skall komma i otakt.

Nästa gång blir det således Jubileums-Roll Out och en lite större satsning än vanligt. Vi planerar att få hit någon utländsk grupp + minst en Mustang eller liknande och ev. deltagare från England. Det var ju så det började 1985 med Västerås Flygklubbs 50-årsjubileum. Om Ni minns det!

Vår vanliga verksamhet med söndagsöppet fortsätter som vanligt, dock försöker vi att flyga en del på söndagarna. Finns en viss efterfrågan på att få flyga Moth, Yak m fl och det sätter vi nu i system. Flygplan skall ju flyga!

Vinterstuvningen närmar sig, den beräknas börja

Rune Domås i Flygmuseet

Foto:Tage Berggren

måndagen den 10 nov och pågå ett par måndagar/veckor framåt. I år har vi Pembroken tillbaka liksom DC 3:an och dessa tillsammans med en AN 2 och DH Heron gör att det kan bli nog så fullt. En helt annan situation gäller för Jacob Holländers Airshow. Dom har denna vinter fått ett större uppdrag i Arabvärlden och drar till Dubai i december med två flygplan i containers. Kommer tillbaka i början av mars 2009. Demontering och lastning sker nu i november. Vi önskar honom lycka till, några vill nog gärna åka ner till värmen för att se på! Vore trevligt i slutet på det ruggiga januari?

Satsningen på simulatorerna fortsätter, det är en av de allra bästa utvecklingsgrenar vi har och svarar direkt för en allt större del av intäkterna. Räknar man indirekt - via den upplevelsefaktor som simulatorerna åstadkommer - blir siffrorna ännu bättre. För att ge möjligheter till fri placering av skärmar mm framför simulatören så tvingas vi vrida DC 10:an 90 grader och ställa den med nosen ut mot räck- et. Detta betyder i sin tur att "stugan blev för trång" och medförde en utbyggnad på 1.5 m som en balkong. Den är nu klar tack vare Sture Anderssons stålbyggnadskunnande och Börje Larssons d:o när det gäller att borra. Bra jobbat! Vi hoppas att DC 10:an blir helt flygduglig under kommande vinter.

Som om inte denna satsning vore nog kommer

Hässlögymnasiet med besked om att deras moderna 35F-simulator kan bli vår. Det är en komplett modell Filip med hydraulik och allt och kommer att stå på hyllan bredvid den tidigare. I stort sett är tankarna att den tidigare blir VFR- liknande och den nya mer IFR med all den utrustning den har. Simulator - gruppen har nog inte snackat ihop sig riktigt ännu - många bollar i luften. Det kom-

mer att behövas fler och fler instruktörer, om ett år flyger 4 simulatorer samt vår förnämliga link-trainer! Ulf Normans arbete att leda gruppen har verkligen givit bra resultat.

Vår motoravdelning börjar nu bli tämligen bred med bl a RM 5, 6 och 8 samt både små och stora kolvmotorer. Vårt motor- och propellerpaket till DC6B är synnerligen imponerande. Vi väntar nu in en modern boxermotor sedan är samlingen tämligen komplett.

Vissa medlemmar i vår driftgrupp har också deltagit i arbetena på fasadrenoveringar mm på Gula Villan. Tyvärr är den mest aktive - Nils Johansson-justerad p g a en knäoperation men hotar med att han sedan blir ännu värre med uppdämda behov av att jobba. Vi har flera byggprojekt att ta tag i, bl a en del nya väggar i hangaren.

Vi satsar också på marknadsföringsfrågor i en speciell grupp som Ulf Norman leder. Några nya verktyg är redan på gång, en ny folder och nya affischer med en ny och enhetlig logo. Gruppen som skall utveckla shopen har börjat verka och nu fylls hyllorna på med olika prylar.

Rune Domås / Ord

Några bilder från Roll Out i maj 2008

Rune Domås har fyllt 80 år!

Rune Domås uppvaktades av F1:s Kamratförening genom dess ordförande Roland Rehnback.

Foto: Sten Hollman

För de allra flesta flygintresserade västeråsare är Rune känd som den entusiast som tog initiativet till att starta Västerås Flygmuseum, som nu är ett av landets viktigaste.

Men vi i F1 Kamratförening kan tacka Rune för en helt annan sak: tillkomsten av Gula Villan som möteslokal! Hans engagemang i Västerås Flygande Museum, VFM, ledde till kontakter med Hässlö Development som svarade för utvecklingen av Hässlöområdet efter F1s nedläggning. Från dem fick Rune i slutet av 1984 en förfrågan om man var intresserad att disponera Gula Villan. Annars fanns det en risk att huset skulle försvinna, vilket vore synd eftersom Gula Villan var den allra första byggnaden när Hässlö förvandlades till militär flygplats. Den har tidigare fungerat som vaktlokal, stabsbyggnad, radarverkstad, och mycket annat. Men i mitten av 80-talet var den nergången på grund av dåligt och inget underhåll.

- Vid mitt första besök i Gula Villan fick jag närapå en chock, minns Rune. När jag öppnade dörren möttes jag av mängder av getingar som under flera år fått härja fritt i huset. Nerför trappen rann det vatten, eftersom fönstret i takkupan var trasigt. Men jag såg ändå möjligheterna med huset.

Eftersom F1 Kamratförening vid den här tiden var husvilla, var det naturligt att Rune tog kontakt med

dåvarande ordföranden Uno "Studsas" Andersson och med Stig "Åmål" Andersson. Man kom överens om att F1 Kamratförening skulle teckna ett avtal med VFM och satte igång med upprustning av huset.

- Vi fick god hjälp av kommunen som hade så kallad svårplacerad arbetskraft som i Gula Villan kunde få en meningsfull sysselsättning, berättar Rune. Samtidigt var vi ett tiotal frivilliga från VFM och F1K som jobbade med att få huset i ordning. Det tog några år och kostade ett par hundra tusen kronor, men det var det väl värt?

Absolut! Genom att föreningslivet trädde in på det här sättet fick Gula Villan ett nytt liv och har kommit att bli en naturlig mötesplats för många. Och visst är det lyckat att ett minnesmärke från flygets barndom har bevarats!

Roland Rehnback

F1 kamratförenings ordförande, Roland Rehnback 70 år

Foto: Jack C.

F1 Kamratförenings ordförande Roland Rehnback, gratulerades till 70 år genom vår kassör Marita Stomberg vid en lite ceremoni på Kamratföreningens torsdagsträff.

Bortgångna kamrater.

Sedan föregående rapport i Hässlöbladet har det kommit till vår kännedom att följande medlemmar har lämnat vår kamratkrets.

Karl-Henrik Persson
Sven-Olof Pettersson
Bruno Ringfjord
Bengt Tideliuss
Sune Zwedberg

Hägersten
Västerås
Borgholm
Sollentuna
Norrköping

Jack C.

Vi fick besök av en av "Gustaf II Adolfs drabanter" torsdagen den 6 nov.

Från Redaktionen

Ett nytt nummer av Hässlöbladet har utkommit och är förmodligen det sista som trycks på Reprocentralen vid gamla F16/F20. Vissa signaler från Bo Jedemar tyder på detta. Vi kommer dock att utkomma med nya nummer av Hässlöbladet fast då trycks det på annan ort. Kvalitén skall givetvis behållas och förhoppningsvis också förbättras.

Hässlöbladet kommer som vanligt att återfinnas i färg på vår hemsida c:a en vecka efter det att tidningen tryckts.

Vi tackar alla bidragslämnare som möjliggjort detta nummer av Hässlöbladet.

Redaktionen önskar våra läsare en

God Jul och Ett Gott Nytt År!

